

2. Копылов, В.А. Информационное право: Учебник / В. А. Копылов. - М.: Юрист, 2002. – 512 с.

3. Информационное общество: теоретические концепции и реальные сценарии/ М. Н. Буслова // Чалавек. Грамадства. Свет. – 2003. – №2. – С. 3–20.

4. Об утверждении Концепции национальной безопасности Республики Беларусь: Указ Президента Республики Беларусь от 09 ноября 2010 N 575: с изм. и доп.: текст по состоянию на 30. 12. 2012 г. // Консультант Плюс: Версия Проф. Технология 3000 [Электронный ресурс]/ООО «ЮрСпектр».- М.,2013.

ОБ'ЄКТ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ЯК ПРЕДМЕТ ЗЛОЧИНІВ, ПЕРЕДБАЧЕНИХ ЗА ДОПОМОГОЮ СТ. 298 КК УКРАЇНИ

Куц Анна Володимирівна

студент III курсу юридичного факультету

Харківського національного університету

Імені В. Н. Каразіна

e-mail: anna.kuts@ukr.net

Ключові слова: об'єкт культурної спадщини, предмет злочину

Конституція України проголошує: культурна спадщина охороняється законом (ч. 4 ст. 54); держава забезпечує збереження історичних пам'яток та інших об'єктів, що представляють культурну цінність (ч. 5 ст. 54); кожен зобов'язаний не наносити шкоду культурній спадщині (ст. 66) [1]. За даними МВС, на території нашої держави спостерігається стійка тенденція до вчинення злочинних посягань щодо об'єктів культурної спадщини. Була зафіксована така кількість злочинів, вчинених щодо них: у 2002 р. – 81; у 2003 р. – 103; у 2004 р. – 72; у 2005 р. – 68; у 2006 р. – 61; у 2007 р. – 109; у 2008 р. – 143; у 2009 р. – 128; у 2010 р. – 152 [5].

Кримінально-правової охорони об'єкти культурної спадщини набули шляхом встановлення відповідальності за їх знищення, руйнування або пошкодження. У Розділі XII Особливої частини Кримінального кодексу України (далі – КК) «Злочини проти громадського порядку і моральності» за допомогою ст. 298 злочинами визнаються: незаконне проведення археологічних розвідок, розкопок, інших земляних чи підводних робіт на об'єкті археологічної спадщини (ч.1 ст. 298), умисне незаконне знищення, руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини чи їх частин (ч. 2 ст. 298) [2]. Також передбачено кваліфікований і особливо кваліфіковані склади.

Система ознак складу злочинів, встановлена за допомогою ч. 1 ст. 298 КК, включає такі обов'язкові ознаки, як діяння (у формі дій – археологічних розвідок, розкопок, інших земляних чи підводних робіт), місце вчинення, об'єкт (моральність), загальний суб'єкт, умисна форма вини. Відповідно предмет у складі злочину, передбаченому за допомогою ч. 1 ст. 298 КК, є факультативною ознакою.

Як вважає Я.О. Лантінов, об'єкт археологічної спадщини у цьому складі злочину виступає як місце вчинення злочину [6, с. 13].

Одночасно, у системі ознак складу злочинів, передбаченого за допомогою ч.2 ст. 298 КК, об'єкт культурної спадщини виступає предметом злочину. Необхідно правильно розмежовувати поняття: перш за все, об'єкт культурної спадщини не є об'єктом злочину, а виступає його предметом. Об'єктом в обох складах злочину виступає моральність. Окрім цього, за допомогою однієї статті закріплено два різних склади злочину, і об'єкт культурної спадщини (за ч.1 ст. 298 – об'єкт археологічної спадщини) виконує функції різних ознак складу злочину в кожному з них: у складі, передбаченому за допомогою ч. 1 ст. 298, він

виступає місцем вчинення злочину, а у складі, передбаченому за допомогою ч. 2 ст. 298 – предметом злочину.

Предметом злочину слід вважати предмети матеріального світу, з певними властивостями яких закон про кримінальну відповідальність пов'язує наявність у діях особи ознак конкретного складу злочину. До нього відноситься або в нього включаються не будь-які предмети матеріального світу, а лише конкретні, визначені, названі в диспозиції конкретної статті Особливої частини КК ознаки, властивості предметів. І в тому випадку, коли конкретна, визначена ознака злочину названа в диспозиції статті, тоді предмет злочину автоматично перетворюється в обов'язкову ознаку складу злочину і для правильної кваліфікації розслідуваного злочину повинен бути встановлений цей конкретний предмет злочину [7, с. 105].

За допомогою ч. 2 ст. 298 КК України передбачено злочин, у складі якого предметом виступає об'єкт культурної спадщини або його частина. Оскільки цей предмет прямо вказаний в диспозиції статті, він є обов'язковою ознакою складу злочину. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про охорону культурної спадщини», об'єкт культурної спадщини – визначне місце, споруда (витвір), комплекс (ансамбль), їхні частини, пов'язані з ними рухомі предмети, а також території чи водні об'єкти (об'єкти підводної культурної та археологічної спадщини), інші природні, природно-антропогенні або створені людиною об'єкти незалежно від стану збереженості, що донесли до нашого часу цінність з археологічного, естетичного, етнологічного, історичного, архітектурного, мистецького, наукового чи художнього погляду і зберегли свою автентичність.

Пам'ятка культурної спадщини - об'єкт культурної спадщини, який занесено до Державного реєстру нерухомих пам'яток України [3].

Проаналізувавши чинне регуляторне законодавство, можна зробити висновок, які ознаки мають бути притаманні об'єкту культурної спадщини, щоб визнавати його предметом досліджуваного складу злочину. Перш за все, об'єкт культурної спадщини повинен бути віднесений до таких об'єктів відповідним органом публічної влади.

Відповідно до ст. 13 Закону України «Про охорону культурної спадщини», об'єкти культурної спадщини підлягають реєстрації шляхом занесення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України за категоріями національного та місцевого значення пам'ятки. Пам'ятки національного значення - постановою Кабінету Міністрів України; пам'ятки місцевого значення - рішенням центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони культурної спадщини.

Слід звернути увагу на те, що в диспозиції ч. 2 ст. 298 КК України використовується саме термін «об'єкт культурної спадщини», а не «пам'ятка культурної спадщини». У частині 2 ст. 14 Закону України «Про охорону культурної спадщини» зазначено, що об'єкт культурної спадщини до вирішення питання про його реєстрацію як пам'ятки вноситься до Переліку об'єктів культурної спадщини і набуває правового статусу щойно виявленого об'єкта культурної спадщини. Можна зробити висновок, що об'єкт набуває потенційну можливість стати предметом досліджуваного складу злочину з моменту внесення його до Переліку об'єктів культурної спадщини, ще до вирішення питання про його реєстрацію як пам'ятки, адже саме з цього моменту він набуває статусу щойно виявленого об'єкта культурної спадщини і відповідний об'єм кримінально-правової охорони.

Оскільки об'єкти культурної спадщини поділяються на об'єкти національного та місцевого значення, а об'єкти культурної спадщини національного значення є предметом складу злочину, передбаченого за допомогою ч. 3 ст. 298 КК, то можна зробити висновок, що предметом складу злочину, передбаченого за допомогою ч. 2 ст. 298 КК, є об'єкти культурної спадщини місцевого значення або такі об'єкти, щодо яких ще не вирішено питання щодо реєстрації їх як пам'яток, не визначено, національне чи місцеве значення має об'єкт. У вказаному Законі подається класифікація об'єктів культурної спадщини.

1. За типами об'єкти культурної спадщини поділяються на: споруди (витвори), комплекси (ансамблі), визначні місця.

2. За видами об'єкти культурної спадщини поділяються на: археологічні, історичні, об'єкти монументального мистецтва, об'єкти архітектури, об'єкти містобудування, об'єкти садово-паркового мистецтва, ландшафтні, об'єкти науки і техніки.

Окремо слід підкреслити, що незважаючи на те, що термін «об'єкт археологічної спадщини» міститься у тексті диспозиції ч. 1 ст. 298 КК, археологічні об'єкти культурної спадщини можуть бути предметом злочину, передбаченого за допомогою ч. 2 ст. 298 КК, оскільки вони є різновидом об'єктів культурної спадщини і визначаються Законом «Про охорону археологічної спадщини» як рештки життєдіяльності людини, що містяться під землею поверхнею та під водою і є невідтворюваним джерелом інформації про зародження і розвиток цивілізації. Якщо внаслідок вчинення діяння (окрім незаконного проведення археологічних розвідок, розкопок, інших земляних чи підводних робіт) був знищений, зруйнований або пошкоджений археологічний об'єкт культурної спадщини, діяння слід кваліфікувати за ч. 2 ст. 298 КК. Про це свідчить і аналіз самого визначення поняття «об'єкт культурної спадщини», поданого в Законі і згідно з яким об'єкти підводної культурної та археологічної спадщини також належать до об'єктів культурної спадщини.

У практиці застосування норми КК, що охороняє об'єкти культурної спадщини, можуть виникати спірні питання стосовно того, яка форма власності повинна існувати стосовно об'єкта, аби його можна було визнати предметом злочину, передбаченого за допомогою ч. 2 ст. 298 КК. Відповідно до ст. 17 Закону, пам'ятка, крім пам'ятки археології, може перебувати у державній, комунальній або приватній власності. Отже, можна говорити про те, що об'єкт культурної спадщини підлягає кримінально-правовій охороні незалежно від того, у якій формі власності він знаходиться.

Р.В. Асейкін, даючи визначення об'єкта культурної спадщини, включає до них і нематеріальні об'єкти [4], посилаючись на Конвенцію про охорону нематеріальної культурної спадщини, ратифіковану Україною 6 березня 2008 р. Відповідно до ст. 2 Конвенції, під *нематеріальною культурною спадщиною* слід розуміти звичаї, форми показу та вираження, знання та навички, а також пов'язані з ними інструменти, предмети, артефакти й культурні простори, які визнані спільнотами, групами й у деяких випадках окремими особами як частина їхньої культурної спадщини. Але на нашу думку, у світлі кримінально-правового розуміння складу злочину, передбаченого ч. 2 ст. 298 КК України, законодавець обмежує предмет злочину саме об'єктами культурної спадщини як об'єктами матеріального світу, як це і передбачено в ЗУ «Про охорону культурної спадщини», оскільки знищення, руйнування або пошкодження в даному випадку є можливим саме об'єктів матеріального світу, що мають конкретні просторові межі, форму, структурні частини.

На підставі вищевикладеного можна визначити характерні риси предмета злочину (об'єкта культурної спадщини), передбаченого за допомогою ч. 2 ст. 298 КК: 1) є матеріальним об'єктом (визначне місце, споруда (витвір), комплекс (ансамбль), його частиною, пов'язаним з ним рухомим предметом або територією чи водним об'єктом (об'єкти підводної культурної та археологічної спадщини), іншим природним, природно-антропогенним або створеним людиною об'єктом; 2) стан збереженості об'єкта та форма власності на нього не має значення для кваліфікації; 3) об'єкт доніс до нашого часу цінність з археологічного, естетичного, етнологічного, історичного, архітектурного, мистецького, наукового чи художнього погляду; 4) об'єкт зберіг свою автентичність, тобто значною мірою зберіг свою форму та матеріально-технічну структуру, історичні нашарування, а також роль у навколишньому середовищі; 5) об'єкт взятий державою під спеціальну охорону, свідченням чого є рішення компетентного органу (щодо нерухомих пам'яток – це рішення про занесення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України), а також охоронні знаки, встановлені на самих об'єктах чи поблизу них; 6) за типом це може бути споруда (витвір), комплекс (ансамбль) або визначне місце; 7) за

видами об'єкт культурної спадщини може бути археологічним, історичним, об'єктом монументального мистецтва, об'єктом архітектури, містобудування, садово-паркового мистецтва, ландшафтним об'єктом та об'єктом науки і техніки.

Ключовою ознакою предмета, яка дає підставу для кваліфікації відповідного діяння за ч. 2 ст. 298 КК, є саме наявність рішення компетентного органу про занесення об'єкта до Державного реєстру нерухомих пам'яток, а до цього моменту – до Переліку об'єктів культурної спадщини. Не можуть бути предметом даного злочину пам'ятки, що були вилучені з Реєстру відповідно до ст. 15 Закону України «Про охорону культурної спадщини». Необхідним є правильне розуміння досліджуваних понять: об'єкт культурної спадщини у складі, передбаченому за допомогою ч. 2 ст. 298 КК, виступає предметом злочину, і його не можна відносити до поняття об'єкту даного злочину. Об'єкт культурної спадщини (за ч.1 ст. 298 – об'єкт археологічної спадщини) виконує функції різних ознак складу злочину в кожному з них: у складі, передбаченому за допомогою ч. 1 ст. 298, він виступає місцем вчинення злочину, а у складі, передбаченому за допомогою ч. 2 ст. 298 – предметом злочину.

Науковий керівник: к.ю.н, доцент Лантінов Я.О.

Література:

1. Конституція України [Текст] // Відомості Верховної Ради України. –1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Кримінальний Кодекс України [Текст] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2341-14>.
3. Закон України «Про охорону культурної спадщини» [Текст] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=1805-14>.
4. Асейкін Р.В. Поняття «об'єкт культурної спадщини» [Текст] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Pib/2009_4/PB-4/PB-4_7.pdf
5. Асейкін Р.В. Посвягання на об'єкти культурної спадщини: кримінологічна характеристика та запобігання [Текст] : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Асейкін Р. В. ; Класич. приват. ун-т. - Запоріжжя, 2011. - 202 с.
6. Лантінов Я. О. Злочини проти громадського порядку і моральності. Основні склади злочинів за розділом XII Особливої частини КК [Текст] : альбом схем / В.Г. Кундеус, Я.О. Лантінов/ За заг. ред. Я.О. Лантінова – Х.: Харків юридичний, 2012. – 44 с.
7. Трубніков В.М. Кримінальне право України. Загальна частина [Текст] : навчальний посібник / [В. М. Трубніков, Я. О. Лантінов, О. М. Храмцов та ін.] ; за заг. ред. В. М. Трубнікова. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. – 448 с.

РЕФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ: ІСТОРІЯ І СЬОГОДЕННЯ

Кучма Ольга Леонідівна
кандидат юридичних наук, асистент
кафедра трудового права
та права соціального забезпечення
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
e-mail: okuchma@ukr.net

Ключові слова: соціальне страхування, реформування, професійна пенсійна система, медичне страхування, соціальне забезпечення